

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
prednesené 10. septembra 2013¹

Vec C-328/12

**Ralph Schmid, konajúci ako konkurzný správca majetku Aletty Zimmermannovej,
proti
Lilly Hertelovej**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný Bundesgerichtshof (Nemecko)]

„Justičná spolupráca v občianskych veciach — Konkurzné konanie — Nariadenie (ES) č. 1346/2000 —
Právomoc súdu členského štátu, v ktorom sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka —
Odporovacia žaloba podaná v súvislosti s konkurzom — Cezhraničný prvok — Žalovaný s bydliskom
v tretej krajine“

1. Článok 3 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000² (ďalej len „nariadenie“) určuje, ktoré súdy majú medzinárodnú právomoc na začatie konkurzného konania. V súvislosti s takým konaním môžu likvidátori začať „konanie na zrušenie úkonu, ktoré je v záujme veriteľov“.³ V tomto prípade ide o to, či sa pravidlo právomoci stanovené článkom 3 ods. 1 uplatní, keď má žalovaný v konaní na zrušenie úkonu bydlisko v tretej krajine.

Nariadenie o konkurznom konaní

2. Nariadenie v podstate upravuje rozdelenie právomoci a určenie príslušného práva vo vzťahu ku konkurzným konaniam a vzájomné uznávanie konkurzných konaní. Prejednávaná vec sa týka výkladu všeobecného pravidla o medzinárodnej právomoci. V rámci analýzy je však potrebné posúdiť všeobecnú štruktúru nariadenia a úlohu likvidátora.

3. V odôvodneniach 2, 3 a 4 nariadenia je vysvetlené, že riadne fungovanie vnútorného trhu si vyžaduje účinné a efektívne fungovanie cezhraničných konkurzných konaní a že na riadne fungovanie vnútorného trhu je nevyhnutné zabrániť podnetom, ktoré by zúčastnené strany viedli k tomu, aby majetok alebo súdne konania prenášali z jedného členského štátu do druhého v snahe získať výhodnejšie právne postavenie (dohadovanie o súdnej príslušnosti).

4. V odôvodnení 8 sa uvádza, že na dosiahnutie týchto cieľov je „potrebné..., aby ustanovenia o súdnej právomoci, uznávaní a príslušnom práve týkajúce sa tejto oblasti boli obsiahnuté v právnom opatrení spoločenstva“.

1 — Jazyk prednesu: angličtina.

2 — Nariadenie z 29. mája 2000 o konkurznom konaní (Ú. v. ES L 160, s. 1; Mim. vyd. 19/001, s. 191) v znení zmien a doplnení.

3 — Článok 18 ods. 2 posledná veta nariadenia.

5. Odôvodnenia 12 až 14 stanovujú:

- „(12) Toto nariadenie umožňuje začatie hlavného konkurzného konania v členskom štáte, ktorý je centrom hlavných záujmov dlžníka. Takéto konanie má univerzálny rozsah a jeho cieľom je obsiahnuť všetok majetok dlžníka. Na ochranu rôznych záujmov toto nariadenie umožňuje začať vedľajšie konania, ktoré by prebiehali súčasne s hlavným konaním. Vedľajšie konania sa môžu začínať v členskom štáte, v ktorom má dlžník nejaký podnik. Účinky vedľajšieho konania sú obmedzené na majetok, ktorý sa nachádza na území tohto štátu. Potrebu jednotnosti na úrovni spoločenstva zabezpečujú povinné pravidlá na koordináciu s hlavným konaním.
- (13) ‚Centrum hlavných záujmov‘ dlžníka by malo zodpovedať miestu, kde dlžník pravidelne spravuje svoje záujmy, a ktoré by teda tretie strany mali dokázať určiť.
- (14) Toto nariadenie sa vzťahuje len na konania, pri ktorých sa centrum hlavných záujmov dlžníka nachádza na území spoločenstva.“

6. Kapitola I nariadenia je nazvaná „Všeobecné ustanovenia“. V rámci tejto kapitoly článok 1 („Rozsah platnosti“) v odseku 1 stanovuje:

„Toto nariadenie sa vzťahuje na kolektívne konkurzné konania, pri ktorých ide o čiastočné alebo úplné zbavenie majetku dlžníka a vymenovanie likvidátora.“

7. Článok 2 písm. a) vymedzuje pojem „konkurzné konanie“ tak, že znamená „kolektívne konania“ uvedené v zozname v prílohe A nariadenia, pričom tento zoznam obsahuje konkrétne druhy konaní v každom členskom štáte tak, ako ich vymedzuje vnútroštátne právo.

8. Článok 2 písm. b) vymedzuje pojem „likvidátor“ tak, že znamená „akúkoľvek osobu alebo orgán, ktorého funkciou je spravovať a likvidovať majetok, ktorého bol dlžník zbavený, alebo dohliadať na spravovanie jeho záležitostí“.

9. Článok 3 nariadenia je nazvaný „Medzinárodná súdna právomoc“. Tento článok stanovuje:

„1. Právomoc na začatie konkurzných konaní majú sudy členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka. Pri obchodných spoločnostiach a u právnických osôb sa v prípade neprítomnosti dôkazu o opaku za centrum hlavných záujmov považuje miesto, kde majú svoje registrované sídlo.

2. Ak sa centrum hlavných záujmov dlžníka nachádza na území niektorého členského štátu, sudy iného členského štátu majú právomoc začať konkurzné konanie proti tomuto dlžníkovi len vtedy, ak má na území tohto iného členského štátu nejaký podnik. Účinky takéhoto konania sú obmedzené na majetok dlžníka nachádzajúci sa na území tohto členského štátu.

3. Ak bolo začaté konkurzné konanie podľa odseku 1, akékoľvek konanie začaté neskôr podľa odseku 2 bude vedľajším konaním. Takéto vedľajšie konania musia byť likvidačnými konaniami.

...“

10. V rámci kapitoly II nazvanej „Uznávanie konkurzných konaní“ článok 16 („Zásada“) v odseku 1 stanovuje:

„Každé súdne rozhodnutie o začatí konkurzného konania vynesené súdom členského štátu, ktorý má právomoc podľa článku 3, sa uznáva vo všetkých ostatných členských štátoch od chvíle, keď nadobudne účinnosť v štáte, v ktorom sa konanie začne. ...“

11. Článok 17 („Účinky uznávania“) v odseku 1 stanovuje:

„Súdne rozhodnutie o začatí konania uvedeného v článku 3 ods. 1 má bez akýchkoľvek ďalších formálnych požiadaviek rovnaké účinky v akejkoľvek inom členskom štáte, ako podľa práva štátu, v ktorom sa konanie začne, ak toto nariadenie nestanovuje inak, a pokiaľ sa v tomto inom členskom štáte nezačne konanie uvedené v článku 3 ods. 2.“

12. Článok 18 („Právomoci likvidátora“) okrem iného stanovuje:

„1. Likvidátor vymenovaný súdom, ktorý má právomoc podľa článku 3 ods. 1, môže v inom členskom štáte vykonávať všetky právomoci, ktoré mu prináležia zo zákona štátu, v ktorom sa konanie začne...

2. Likvidátor... môže začať aj konanie na zrušenie úkonu, ktoré je v záujme veriteľov.

3. Pri výkone svojich právomocí likvidátor dodržiava zákony členského štátu, na území ktorého mieni konať, najmä vzhľadom na postupy na speňaženie majetku. Medzi tieto právomoci nesmú patriť donucovacie opatrenia, ani právo rozhodovať o právnych konaniach a sporoch.“

13. Článok 25 nariadenia („Uznávanie a vymáhateľnosť iných súdnych rozhodnutí“) v odseku 1 stanovuje:

„Súdne rozhodnutia vynesené súdom, ktorého rozhodnutie o začatí konania sa uznáva v súlade s článkom 16 a ktoré sa týkajú priebehu a uzavretia konkurzného konania a súdom schválených vyrovnaní, sa budú taktiež uznávať bez ďalších formalít. ...

Prvý pododsek sa vzťahuje aj na súdne rozhodnutia priamo vyplývajúce z konkurzného konania a súdne rozhodnutia s ním úzko súvisiace, aj vtedy, ak ich vynesie iný súd.

...“

14. Článok 44 ods. 1 stanovuje, že nariadenie vo veciach spadajúcich do jeho pôsobnosti nahrádza predchádzajúce dvojstranné dohovory medzi dvoma alebo viacerými členskými štátmi. Článok 44 ods. 3 písm. a) však stanovuje, že nariadenie sa neuplatní „v rozsahu, v ktorom sa nedá zosúladiť so záväzkami ohľadne konkurzu vyplývajúcimi z dohovoru uzavretého medzi týmto štátom a jednou alebo viacerými tretími krajinami pred nadobudnutím platnosti tohto nariadenia“.

Skutkový stav, konanie a prejudiciálna otázka

15. Ralph Schmid je likvidátorom v konkurznom konaní začatom 4. mája 2007 proti Alette Zimmermannovej. V rámci tohto konania podal proti Lilly Hertelovej odporovaciu žalobu na zrušenie zmluvy uzavretej medzi ňou a pani Zimmermannovou. Pani Hertel, ktorá je nevlastnou matkou pani Zimmermannovej, má bydlisko vo Švajčiarsku. Zdá sa, že v konaní nebol nijaký iný medzinárodný prvok (najmä nijaký prvok, ktorý by sa týkal iného členského štátu Únie ako Nemecka). Touto žalobou sa likvidátor domáha vrátenia sumy 8 015,08 eura spolu s úrokmi do majetku pani Zimmermannovej.

16. Žaloba bola na nižších stupňoch konania odmietnutá z dôvodu nedostatku medzinárodnej právomoci nemeckých súdov. Pán Schmid podal proti tomuto rozhodnutiu opravný prostriedok „Revision“ na Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor) (ďalej len „vnútroštátny súd“).

17. Deviaty občianskoprávny senát Bundesgerichtshof dospel k záveru, že výsledok konania závisí od výkladu článku 3 ods. 1 nariadenia, a preto rozhodol o prerušení konania a položil Súdnemu dvoru Európskej únie túto prejudiciálnu otázku:

„Majú súdy členského štátu, na území ktorého sa začalo konkurzné konanie týkajúce sa majetku dlžníka, právomoc rozhodovať o odporovacej žalobe podanej v súvislosti s konkurzom proti žalovanému, ktorý nemá bydlisko alebo štatutárne sídlo na území členského štátu?“

18. Písomné pripomienky predložil pán Schmid a Komisia. Na pojednávaní 10. apríla 2013 predniesla ústne pripomienky nemecká vláda a Komisia.

Tvrdenia v konaní pred Súdny dvorom

19. Pán Schmid tvrdí, že článok 3 ods. 1 nariadenia sa má vykladať tak, že priznáva právomoc na rozhodnutie o žalobe súdom členského štátu, v ktorom sa začalo konanie. Jediným kritériom právomoci stanoveným článkom 3 ods. 1 je miesto, kde sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka. Doplnenie ďalšej podmienky, konkrétne že musí existovať prvok týkajúci sa dvoch alebo viacerých členských štátov, by vyvolalo právnu neistotu na začiatku konania. Navrhovaný výklad článku 3 ods. 1 je v súlade so zásadou jednotnosti konania. Tiež podporuje riadne fungovanie jednotného trhu tým, že bráni možnému presunu majetku mimo Európskej únie s cieľom získať výhodnejšie právne postavenie (*forum shopping*) a že umožňuje likvidátorovi ľahšie napadnúť a zrušiť presun majetku dlžníka mimo Európskej únie.

20. Komisia súhlasí s týmto stanoviskom. Článok 3 ods. 1 priznáva medzinárodnú právomoc súdom členského štátu, v ktorom sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka. Neexistuje žiadna doplňujúca podmienka, pokiaľ ide o právomoc v konaniach, ktoré úzko súvisia s konkurzným konaním – nemusí existovať prvok týkajúci sa iného členského štátu. Je možné a potrebné rozlíšiť pravidlá upravujúce medzinárodnú právomoc a pravidlá týkajúce sa uznávania a výkonu rozhodnutí. Právo EÚ nemôže zaväzovať tretie krajiny, aby uznali a vykonali rozhodnutia vydané súdmi EÚ v konkurzných veciach.

21. Nemecká vláda tvrdí, že právo EÚ môže spôsobovať účinky vo vzťahu k tretím krajinám len prostredníctvom dvojstranných alebo viacstranných dohôd. Európska únia nemá uzatvorenú takú dohodu týkajúcu sa konkurzných konaní so Švajčiarskom, kde má pani Hertel bydlisko. Okrem toho cieľ nariadenia nepodporujú rozšírenie pravidla o medzinárodnej právomoci na vedľajšie konanie na zrušenie skoršieho úkonu týkajúce sa žalovaného, ktorý sa nachádza v tretej krajine. Cieľom nariadenia je zaručiť, aby konkurzné konania fungovali účinne a efektívne na vnútornom trhu, na ktorom sa tretie krajiny nepodieľajú. Toto nariadenie neupravuje právomoc izolovane, ale pravidlá o právomoci sú súčasťou všeobecného rámca pre účinné a efektívne konkurzné konanie. Keďže pravidlá o uznávaní a výkone nemožno uplatniť na tretie krajiny, bolo by neúčelné vykladať článok 3 ods. 1 tak, že priznáva súdu medzinárodnú právomoc voči tretím krajinám. Tiež by to spôsobilo, že na takýchto žalovaných, ktorí sú už aj tak slabšou stranou, by sa vzťahovalo konkurzné a procesné právo, ktoré títo žalovaní nepoznajú, čím by sa ich postavenie ešte viac oslabilo.

Posúdenie

22. Cieľom nariadenia je zvýšenie účinnosti a efektívnosti konkurzných konaní s cezhraničnými účinkami.⁴ Na tento účel nariadenie stanovuje pravidlá o právomoci, ktoré sú spoločné pre všetky členské štáty, pravidlá na uľahčenie uznávania súdnych rozhodnutí a pravidlá týkajúce sa príslušného práva.⁵ Tieto pravidlá sú založené na zásadách jednotnosti a univerzálnosti,⁶ ktoré sú modifikované s cieľom umožniť obmedzené vedľajšie konanie. Nariadenie teda upravuje jedno hlavné konanie v jednom členskom štáte, ktoré sa má vzťahovať na celý majetok dlžníka bez ohľadu na to, kde sa tento majetok nachádza, pričom existuje obmedzená možnosť začať vedľajšie konanie v druhom členskom štáte.⁷

23. Pravidlo právomoci uvedené v článku 3 ods. 1 bolo označené za „nosný pilier“ systému vytvoreného nariadením.⁸ Toto pravidlo stanovuje, že súdy členského štátu, v ktorom sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka, majú právomoc na začatie konkurzného konania. Podľa nariadenia teda centrum hlavných záujmov dlžníka zohráva kľúčovú úlohu pri určovaní právomoci.⁹

24. Vnútroštátny súd sa pýta, či súdy členského štátu, na území ktorého sa už začalo konkurzné konanie týkajúce sa majetku dlžníka, majú právomoc zrušiť úkon vo vzťahu k žalovanému, ktorý má bydlisko v tretej krajine. Pred zodpovedaním tejto otázky je však potrebné určiť, či za okolností, keď sa jediný medzinárodný prvok konkurzu týka *členského štátu a tretej krajiny* (a nie dvoch alebo viacerých členských štátov), súdy členského štátu, v ktorom sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka, majú právomoc vo vzťahu ku konkurznému konaniu na základe článku 3 ods. 1 nariadenia alebo v dôsledku vnútroštátneho konkurzného práva a medzinárodného práva súkromného tohto členského štátu. (V druhom uvedenom prípade by sa prípadná medzinárodná právomoc týchto súdov v tom čase určila podľa prípadných dvojstranných konkurzných dohôd uzavretých medzi týmto členským štátom a tretími krajinami). Inak povedané, vzťahuje sa vôbec nariadenie na také konania?

25. Podľa môjho názoru sa na ne vzťahuje. Článok 1 ods. 1 nariadenia stanovuje, že nariadenie sa vzťahuje na „kolektívne konkurzné konania, pri ktorých ide o čiastočné alebo úplné zbavenie majetku dlžníka a vymenovanie likvidátora“. Článok 1 ods. 1 ani príloha A podľa všetkého neobmedzujú uplatňovanie nariadenia na konania s cezhraničným prvkom.

26. Nariadenie je priamo uplatniteľným aktom. Keď nadobudlo účinnosť, nahradilo všetky vnútroštátne predpisy a dvojstranné dohovory¹⁰, ktorých stranami boli členské štáty, upravujúce medzinárodnú právomoc v súvislosti s konkurzným konaním s jedinou výnimkou stanovenou v článku 44 ods. 3.¹¹ Ak sa centrum hlavných záujmov dlžníka nachádza na území Európskej únie, na určenie, či súdy členského štátu majú právomoc na začatie konania, sa preto použije článok 3 ods. 1 (a nie vnútroštátne právo).

4 — Pozri odôvodnenia 2 a 8 nariadenia citované v bodoch 3 a 4 týchto návrhov.

5 — Pozri odôvodnenie 8 citované v bode 4 týchto návrhov.

6 — Pozri odôvodnenie 12 citované v bode 5 týchto návrhov a rozsudok zo 17. januára 2006, Staubitz-Schreiber (C-1/04, Zb. s. I-701, bod 28). „Zásada jednotnosti“ znamená, že existuje jedno konkurzné konanie. „Zásada univerzálnosti“ znamená, že toto konanie sa vzťahuje na všetok majetok dlžníka bez ohľadu na to, kde sa tento majetok nachádza.

7 — Vedľajšie konanie môže byť len likvidačným konaním a jeho účinky sú obmedzené na majetok, ktorý sa nachádza na území tohto členského štátu – pozri odôvodnenie 12 citované v bode 5 týchto návrhov. Jeden autor vhodne označil systém vytvorený nariadením ako systém „koordinovanej univerzálnosti“ – pozri WESSELS, B.: The Changing Landscape of Cross-border Insolvency Law in Europe. In: *Juridica International*, XII/2007, s. 116 až 124.

8 — Pozri bod 21 návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer vo veci Staubitz-Schreiber (už citovanej v poznámke pod čiarou 6 týchto návrhov).

9 — Tak ako v nariadení Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42, ďalej len „nariadenie Brusel“) bydlisko žalovaného zohráva – s určitými výnimkami – rozhodujúcu úlohu pri určovaní medzinárodnej právomoci.

10 — Článok 44 ods. 1.

11 — Už citovanom v bode 14 týchto návrhov. Zdá sa, že neexistuje nijaká relevantná dvojstranná dohoda medzi Nemeckom a Švajčiarskom, ktorá by mala za následok uplatniteľnosť tohto ustanovenia na prejednávajúcu vec.

27. Ako uvádza nemecká vláda, základom zákonodarnej činnosti Európskej únie spočívajúcej v prijatí nariadenia je potreba zabezpečiť riadne fungovanie vnútorného trhu (pozri odôvodnenia 2, 3, 4 a 8). Z toho však nevyplýva, že na to, aby sa uplatnilo nariadenie, je potrebné preukázať, že v konkrétnom konkurznom konaní existuje cezhraničný prvok. Ak by sa nariadenie vykládalo tak, že sa uplatní len za okolností, keď existuje cezhraničný prvok týkajúci sa aspoň dvoch členských štátov EÚ, viedlo by to k značnej neistote a zmarilo by to efektívnosť a účinnosť konania.

28. Na to, aby sa nariadenie uplatnilo, sa samotné konkurzné konanie musí zjavne týkať dlžníka, ktorý má centrum svojich hlavných záujmov na území členského štátu (pozri odôvodnenie 14). V opačnom prípade neprichádza do úvahy uplatnenie nariadenia. Nariadenie „umožňuje začatie hlavného konkurzného konania v členskom štáte, ktorý je centrom hlavných záujmov dlžníka“, a stanovuje, že „takéto konanie má univerzálny rozsah a jeho cieľom je obsiahnuť všetok majetok dlžníka“. ¹² Toto konštatovanie chápem tak, že vyjadruje zásadu jednotnosti a zásadu univerzálnosti. Domnievam sa, že tieto zásady sú zásadami, ktoré sa majú uplatniť v každom konkurznom konaní.

29. Je potrebné čo najskôr určiť, ktorý súd má právomoc, aby bolo možné prijať opatrenia na zachovanie majetku dlžníka pre jeho veriteľov, a tým zabezpečiť efektívnosť a účinnosť konania. ¹³ Súdny dvor totiž vo veci *Staubitz-Schreiber* ¹⁴ konštatoval, že na účely určenia, ktorý súd má právomoc na začatie konkurzného konania, sa má centrum hlavných záujmov dlžníka určiť v čase podania návrhu na začatie konkurzného konania a nie v čase skutočného začatia konania. V tomto skorom štádiu existencia prípadného cezhraničného prvku nemusí byť známa. Určenie príslušného súdu však nemožno odkladať dovtedy, kým okrem centra záujmov dlžníka nebude známe, kde sa nachádzajú rôzne aspekty konania (napríklad bydlisko potenciálnych žalovaných vo vedľajších konaniach alebo miesto, kde sa nachádza všetok majetok dlžníka). Ak by sa čakalo na úplné informácie, zmarili by sa tým ciele účinnosti a efektívnosti konkurzného konania, ktoré nariadenie sleduje, a viedlo by to k právnej neistote.

30. Samotný článok 3 ods. 1 nariadenia jednoznačne stanovuje, že „právomoc na začatie konkurzných konaní majú súdy členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka“. ¹⁵ Akýkoľvek iný prvok je irelevantný pre určenie príslušného súdu. Je teda irelevantné, kde sa nachádza majetok dlžníka, pokiaľ nemôže byť faktorom, ktorý možno zohľadniť pri určovaní, kde sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka a/alebo či je potrebné začať vedľajšie konanie podľa článku 3 ods. 2. Miesto bydliska prípadného žalovaného v konaní o žalobe, ktorú môže (v prípade potreby) následne podať v rámci tohto konania likvidátor alebo správca s cieľom zrušiť úkon a získať späť ďalší majetok v prospech veriteľov, je tiež irelevantné pre posúdenie, ktorý súd je príslušný na začatie konania. Takáto žaloba patrí do právomoci súdu, ktorý (už) začal takéto konanie, lebo ide o žalobu, ktorá je priamo odvodená od takého konania a úzko s ním súvisí. ¹⁶ V tomto štádiu už konkurzné konanie prebieha. Odporovacia žaloba z časového hľadiska nasleduje po začatí konkurzného konania na príslušnom súde. Z toho vyplýva, že miesto, kde má bydlisko žalovaný v konaní o takej žalobe, nemôže mať nijaký vplyv na určenie súdu, ktorý má právomoc na začatie konkurzného konania.

12 — Odôvodnenie 12.

13 — Potreba rýchleho uplatnenia pravidla právomoci stanoveného v nariadení s cieľom zaručiť efektívnosť konania bola zdôraznená aj v súvislosti so systémom uznávania, a to v rozsudku z 2. mája 2006, *Eurofood IFSC* (C-341/04, Zb. s. I-3813, bod 52).

14 — Už citovanej v poznámke pod čiarou 6 týchto návrhov.

15 — Pokiaľ ide o prístup, ktorý treba uplatniť pri určovaní miesta, kde sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka, pozri rozsudky *Staubitz-Schreiber* (už citovaný v poznámke pod čiarou 6 týchto návrhov), *Eurofood IFSC* (už citovaný v poznámke pod čiarou 13 týchto návrhov) a z 20. októbra 2011, *Interedil* (C-396/09, Zb. s. I-9915).

16 — Pozri rozsudok z 12. februára 2009, *Seagon* (C-339/07, Zb. s. I-767, body 21 a 28). Pozri tiež odôvodnenie 6 nariadenia.

31. Preto zastávam názor, že na to, aby sa nariadenie uplatnilo, nie je potrebné preukázať cezhraničný prvok týkajúci sa dvoch alebo viacerých členských štátov. Pokiaľ sa centrum hlavných záujmov dlžníka nachádza na území Európskej únie,¹⁷ článok 3 ods. 1 nariadenia, ktorý je priamo uplatniteľný vo všetkých členských štátoch, určí, ktorý súd je príslušný.

32. Má príslušný súd tiež právomoc vo vzťahu k odporovacej žalobe podanej likvidátorom, ak žalovaný v konaní o takej žalobe nemá bydlisko v inom členskom štáte, ale v tretej krajine?

33. Nemecká vláda tvrdí, že nariadenie sa neuplatní na priznanie právomoci vo vzťahu k takej žalobe. Potenciálny žalovaný (a pravdepodobne aj predmetný majetok) sa nachádza mimo územia Európskej únie. Ak by sa žalovaný musel brániť proti žalobe v štáte, ktorý je pre neho cudzí, oslabilo by sa tým jeho právne postavenie. Okrem toho, zatiaľ čo nariadenie výslovne upravuje uznanie a výkon súdnych rozhodnutí príslušného súdu vo vzťahu k úkonom týkajúcim sa iného členského štátu EÚ,¹⁸ súdy tretej krajiny vôbec nemajú povinnosť uznať alebo vykonať akékoľvek rozhodnutie, ktoré vydá príslušný súd na území Európskej únie.

34. Tieto tvrdenia nepovažujem za presvedčivé. Podľa môjho názoru má príslušný súd podľa článku 3 ods. 1 nariadenia právomoc na rozhodnutie o žalobe podanej likvidátorom s cieľom zrušiť úkon týkajúci sa žalovaného, ktorý má bydlisko v tretej krajine.

35. Po prvé zásada jednotnosti a zásada univerzálnosti jednoznačne podporujú takýto prístup. Konkurzné konanie je kolektívnym konaním a súd, kde sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka, (logicky) prejedná väčšinu otázok týkajúcich sa dlžníka (ak by to bolo inak, slovné spojenie „centrum hlavných záujmov“ by nemalo zmysel).¹⁹ Ak má tento súd – ktorého právomoc na prejednanie konkurzu by malo byť pomerne ľahké predvídať²⁰ – dohliadať na presné ohodnotenie majetku dlžníka a primerané vyrovnanie s jeho veriteľmi, musí mať právomoc rozhodnúť o žalobe podanej likvidátorom s cieľom zrušiť skoršiu zmluvu medzi dlžníkom a tretou osobou, ktorej účelom je vrátiť predmet tejto zmluvy alebo výťažok z nej do majetku dlžníka v prospech veriteľov.

36. Po druhé nemyslím si, že skutočnosť, že ustanovenia nariadenia týkajúce sa uznávania a výkonu rozhodnutí nemôžu zaväzovať tretie krajiny, bráni uplatneniu pravidla právomoci. Je dôležité a tiež užitočné rozlíšiť na jednej strane právomoc a na druhej strane uznanie a výkon.

37. Pokiaľ ide o právomoc, nariadenie ju určuje len na základe miesta, kde sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka. Súdny dvor už v súvislosti s konkurzom týkajúcim sa len EÚ už rozhodol, že tento súd by mal mať právomoc nielen vo vzťahu k hlavnému konkurznému konaniu, ale aj vo vzťahu ku všetkým vedľajším konaniam.²¹

38. Pokiaľ ide o uznanie a výkon, po prvé poznamenávam, že tieto ustanovenia možno vykladať oddelene od ustanovenia o priznaní právomoci. Po druhé, aj keď nemožno vychádzať zo samotného nariadenia, pokiaľ ide o uznanie a výkon, rozhodnutie príslušného súdu nie je nevyhnutne úplne neúčinné. Môže prichádzať do úvahy uznanie a výkon tohto rozhodnutia podľa dvojstranného dohovoru (hoci v prejednávacom prípade to zrejme nie je tak).

17 — Pozri odôvodnenie 14 citované v bode 5 týchto návrhov.

18 — Pozri článok 16 („zásada uznávania“), článok 17 („účinky uznávania“) a článok 25 („uznávania a vymáhateľnosť iných súdnych rozhodnutí“). Článok 25 ods. 1 osobitne stanovuje, že súdne rozhodnutia týkajúce sa „priebehu a uzavretia konkurzného konania a súdom schválených vyrovnaní“ sa majú uznávať „bez ďalších formalít“, a jeho druhý pododsek výslovne stanovuje, že „prvý pododsek sa vzťahuje aj na súdne rozhodnutia priamo vyplývajúce z konkurzného konania a súdne rozhodnutia s ním úzko súvisiace, aj vtedy, ak ich vynesie iný súd“.

19 — Podľa odôvodnenia 13 (už citovaného v bode 5 týchto návrhov) centrum hlavných záujmov dlžníka zodpovedá miestu, kde dlžník pravidelne spravuje svoje záujmy, a ktoré by teda tretie strany mali dokázať určiť.

20 — Cieľom pravidla právomoci je zaručiť právnu istotu a predvídateľnosť, pokiaľ ide o otázku, ktoré súdy majú právomoc na začatie konkurzného konania – pozri rozsudky Staubitz-Schreiber (už citovaný v poznámke pod čiarou 6, bod 27) a Eurofood IFSC (už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 33).

21 — Pozri rozsudok Seagon (už citovaný v poznámke pod čiarou 16 týchto návrhov).

39. Je pravda, že ak likvidátor dosiahne vydanie rozsudku, podľa ktorého sa má konkrétny skorší úkon týkajúci sa tretej osoby zrušiť, bude musieť navrhnúť uznanie a výkon tohto rozsudku v štáte, kde má táto tretia osoba bydlisko (a/alebo kde sa nachádza majetok, ktorého sa tento úkon týka). Z jeho pohľadu to však zvyčajne bude účinnejší a menej nákladný postup ako začatie úplne samostatného konania v tomto štáte (a menej nákladným postupom sa zachová viac z majetku dlžníka v prospech veriteľov). Prinajlepšom bude rozsudok, ktorý likvidátor už dosiahol, uznaný a vykonaný a prinajhoršom sa likvidátor bude musieť opäť obrátiť na príslušný súd v členskom štáte Únie a požiadať o zníženie hodnoty majetku dlžníka, skôr než pristúpi ku konečnému vyrovnaníu s veriteľmi.

40. Z pohľadu tretej osoby neexistencia automatického uznania a výkonu poskytuje určitú mieru doplnkovej ochrany. Je možné, že keď sa takejto tretej osobe doručí žaloba likvidátora, táto osoba sa rozhodne dostaviť sa na súd príslušný podľa centra hlavných záujmov dlžníka a brániť sa proti žalobe na tomto súde. Ak táto osoba z akéhokoľvek dôvodu nebude schopná alebo ochotná to urobiť, bude mať presvedčivejšie dôvody na to, aby navrhla, aby jej miestny súd neuznal a nevykonával rozsudok proti nej automaticky, ale aby meritórne preskúmal žalobu.

41. Po tretie treba poznamenať, že vo veci Owusu²², ktorá sa týkala výkladu pravidla právomoci uvedeného v článku 2 Bruselského dohovoru²³ (ktorý stanovuje, že „osoby s bydliskom na území zmluvného štátu sa... žalujú na súdoch tohto štátu“), veľká komora rozhodla, že toto ustanovenie sa uplatňuje aj na situáciu týkajúcu sa vzťahov medzi súdmi jedného zmluvného štátu a súdmi nezmluvného štátu.²⁴ V uvedenej veci mal jeden zo žalovaných bydlisko v Spojenom kráľovstve, ale viacerí ďalší žalovaní mali bydlisko na Jamajke, kde došlo k úrazu, na základe ktorého sa začalo konanie, a (presvedčivo) sa tvrdilo, že *forum conveniens* bola Jamajka. V uvedenej veci (tak ako v prejednávanej veci) išlo o zmluvný štát a tretiu krajinu – neprichádzala do úvahy právomoc iného zmluvného štátu – a neexistovala nijaká spojitosť s iným zmluvným štátom.²⁵ Veľká komora však rozhodla, že pravidlo právomoci uvedené v článku 2 Bruselského dohovoru je kogentné a má prednosť pred možnosťou súdu členského štátu uplatniť teóriu *forum non conveniens* a odmietnuť svoju právomoc.

42. Tvrdenia, ktoré v prejednávanej veci uvádza nemecká vláda, sú veľmi podobné tým, ktoré vo veci Owusu neúspešne uviedlo Spojené kráľovstvo.²⁶

43. Je teda jasné, že pri rozhodovaní vo veci Owusu si veľká komora uvedomovala, že ak rozhodne, že súdy dotknutého zmluvného štátu (Spojeného kráľovstva) nemohli odmietnuť svoju právomoc v prospech súdov nezmluvného štátu (Jamajky), budú môcť vzniknúť ťažkosti v súvislosti s uznaním a výkonom vydaného rozsudku.²⁷ Súdny dvor vo veci Owusu podobne osobitne posudzoval zásadu podmieneného pôsobenia Zmlúv (ktorá v predmetnom kontexte znamenala, že Bruselský dohovor nemôže stanoviť žiadnu povinnosť štátom, ktoré nesúhlasili s viazanosťou týmto dohovorom). Súdny dvor rozhodol, že „v tejto súvislosti stačí uviesť, že určením súdov zmluvného štátu ako súdov majúcich právomoc z dôvodu bydliska žalovaného na území tohto štátu, dokonca aj v spore, ktorý sa aspoň čiastočne týka tretieho štátu z dôvodu predmetu sporu alebo z dôvodu bydliska žalobcu, sa

22 — Rozsudok z 1. marca 2005 (C-281/02, Zb. s. I-1383).

23 — Dohovor z 27. septembra 1968 o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32) v znení zmien a doplnení (ďalej len „Bruselský dohovor“). Bruselský dohovor bol nahradený nariadením Brusel, už citovaným v poznámke pod čiarou 9 týchto návrhov.

24 — Rozsudok Owusu (už citovaný v poznámke pod čiarou 22 týchto návrhov, bod 35).

25 — Táto skutočnosť bola totiž zdôraznená vo formulácii prvej prejudiciálnej otázky – tamže, pozri bod 22.

26 — Tamže, pozri body 30 a 32.

27 — Tamže, pozri bod 21, v ktorom sa jasne uvádza, že na túto ťažkosť poukázal vnútroštátny súd.

tomuto tretiemu štátu neukladá povinnosť“. ²⁸ Súdny dvor uprednostnil zásadu právnej istoty, ²⁹ ochranu osôb usadených v Spoločenstve ³⁰ a jednotné uplatňovanie pravidiel právomoci, pričom pripomenul, že „cieľom Bruselského dohovoru je práve stanoviť spoločné pravidlá s vylúčením rozdielnych vnútroštátnych pravidiel“. ³¹

44. Veľká komora výslovne uznala, že môžu vzniknúť skutočné ťažkosti (napríklad „logistické ťažkosti spojené s geografickou vzdialenosťou,... nevyhnutnosť posudzovať vec podľa jamajských kritérií,... možnosť dosiahnuť na Jamajke výkon rozsudku pre zmeškanie... [a] nemožnosť podania vzájomného návrhu proti ostatným žalovaným“), ale rozhodla, že „bez ohľadu na realnosť týchto ťažkostí... takéto úvahy... nie sú... takej povahy, aby spochybnil kogentnú povahu základného pravidla právomoci obsiahnutého v článku 2 Bruselského dohovoru“. ³²

45. Domnievam sa, že tie isté úvahy, ktoré viedli veľkú komoru k jej záveru vo veci Owusu, sa uplatňujú v prejednávanej veci a že rozhodnutie vo veci Owusu preto treba v prejednávanej veci analogicky uplatniť.

46. Po štvrté konštatovanie, že príslušný súd podľa článku 3 ods. 1 nariadenia má tiež právomoc rozhodnúť v súvislosti s konkurzným konaním o žalobe na zrušenie skoršej zmluvy medzi dlžníkom a žalovaným s bydliskom v tretej krajine, je v súlade s cieľom nariadenia spočívajúcim v podpore riadneho fungovania vnútorného trhu. Nariadenie (v odôvodnení 4) výslovne uznáva, že je potrebné „zabrániť podnetom, ktoré by zúčastnené strany viedli k tomu, aby majetok alebo súdne konania prenášali z jedného členského štátu do druhého v snahe získať výhodnejšie právne postavenie (dohadovanie o súdnej príslušnosti)“. Podobné úvahy však platia aj pri posudzovaní situácie medzi Európskou úniou a treťou krajinou. Ak príslušný súd podľa článku 3 ods. 1 nariadenia *nemá* právomoc na rozhodnutie o žalobe na zrušenie takého skoršieho úkonu, existuje zjavný podnet, aby osoba (alebo podnik), ktorá zistí, že sa dostáva do finančných ťažkostí, presunula majetok mimo Európskej únie prostredníctvom pochybných alebo predstieraných úkonov s tretím osobami s bydliskom v tretích krajinách a tým ich odstránila z dosahu likvidátora a zbavila veriteľov možnosti získať čo najviac z majetku dlžníka.

47. Preto som dospela k záveru, že prístup, ktorý presadzuje pán Schmid (likvidátor) a Komisia, treba uprednostniť pred prístupom presadzovaným nemeckou vládou. Konštatovanie, že príslušný súd podľa článku 3 ods. 1 nariadenia má právomoc prejednať žalobu podanú likvidátorom s cieľom zrušiť skoršiu zmluvu medzi dlžníkom a žalovaným s bydliskom v tretej krajine, rešpektuje zásadu jednotnosti a zásadu univerzálnosti a podporuje ciele jednotného trhu. Likvidátor bude schopný efektívnejšie a s nižšími nákladmi naložiť s majetkom dlžníka, čo bude na prospech veriteľom (pričom mnohí z nich budú mať pravdepodobne bydlisko v Európskej únii). Tieto výhody prevažujú nad prípadnou nevýhodou spočívajúcou v tom, že žalovaný z tretej krajiny sa bude musieť brániť proti žalobe v štáte, ktorý je podľa neho „nepríslušný“, a – práve preto, lebo prípadný rozsudok nebude podľa nariadenia automaticky uznaný a vykonaný – bude v každom prípade naďalej do určitej miery chránený jeho miestnym súdom.

28 — Tamže, bod 31.

29 — Tamže, pozri body 38 až 41.

30 — Tamže, pozri bod 42.

31 — Tamže, pozri bod 43.

32 — Tamže, body 44 a 45. Pozri tiež – v súvislosti s údajnými prekážkami uplatnenia článku 2 Bruselského dohovoru na právny vzťah spojený len so zmluvným štátom a nezmluvným štátom – veľmi podrobné a dôkladne vypracované návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Léger v uvedenej veci (body 177 až 216).

Návrh

48. Z vyššie uvedených dôvodov navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na otázku, ktorú položil Bundesgerichtshof (Nemecko), takto:

Článok 3 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní sa má vykladať v tom zmysle, že súdy členského štátu, v ktorom sa začalo konkurzné konanie, majú právomoc vo vzťahu k odporovacej žalobe podanej v súvislosti s konkurzom proti osobe, ktorá nemá bydlisko alebo štatutárne sídlo na území členského štátu.